

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение - лицей
г. Владикавказа**

«Согласовано»

с методическим объединением
учителей родного языка и
литературы

Протокол № 1

29 августа 2023

«Согласовано»

с зам. директора по УВР
МБОУ-лицей г.Владикавказа

Токаевой Л.М.

30 августа 2023

«Утверждаю»

Директор МБОУ-лицей
г. Владикавказа

Бирагова Л.Л.

Приказ № 60

от 31 августа 2023

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

**по курсу «Родной (осетинский) язык»
для 8 класса
на 2023-2024 учебный год**

г. Владикавказ

2023г

Ахуырадон программæ ирон (мадæлон) æвзагæй 8 –æм къласæн

-«Ирон æвзаджы чиныг» -8 кълас -автор: Дзасохты Ф.К. Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2021

Къуырийы дæргъы -1,5 сахаты

Афæдзы дæргъы –51 сахаты

Ирон æвзаджы 8 къласы ахуырадон программæ аразт у:

- Уæрæсейы Федерацийы закъон «Ахуырады тыххæй»;
- Ног ахуырадон стандарттæ;
- Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проект;
- Ирон национ ахуырады концепци ;
- Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»;
- Республикон программæ «Ирон æвзаг æмæ литературæ 1-11 кълæстæн»; йæ автортæ: **Тахъазты Харум, Дзампарты Ларисæ, Дзодзыккаты Зæидæ, Цопанты Ритæ.** Программæ сфидар кодта Республикæ Цæгат Ирыстоны – Аланийы Иумæйаг æмæ профессионалон ахуырады министрад.

Регианалон базисон ахуырадон пъланмæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæнынæн 8 къласы дих гонд **68 сахаты** афæдзмæ, къуыримæ та - **2** сахаты.

Предметы актуалондзинад

Æвзаг у адæмы уд æмæ зонд: цалыномæ сæвзаг цæра, уæдмæ цæрынц адæм дæр, рæзы æмæ фидар кæны сæ национ культурæ, сæ национ хисæмбарынад. Уымæн ауыдынц ирон сæвагыл нæ дзыллæтæ æмæ уымæн домынц, цæмæй мадæлон сæваджы кад нæ адæмы сæхсæн бæрзонддæр ист æрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæныны хъуыддаг. Уыцы хæстæ сæххæст кæны скъола.

Ирон æвзаг у нæ республикæйы паддзахадон æвзагтæй иу, ирон адæмы мадæлон æвзаг. Куыд уырыссаг, афтæ ирон æвзаг дæр у **филологон циклы** иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæзтæн, уæрæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицитæ æмæ æгъдауттыл. Ирон сæвзаг ахуыр кæнын, уымæй, куыд сæмбæлы, афтæ пайда кæнын у стыр ахъаз фæсивæды патриотизмыл хъомыл кæнын, фидæны сæхсæнад аразджытæ цæттæ кæнын хъуыддаджы. Мадæлон сæвзаг зонын у нæ культурæйы ахсджиагдæр фæрæзтæй иу.

Ирон сæвзаг ахуыр кæныны нысантæ:

- ахуырдаутæн æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ раттын; бацамонын, алы адæмæн дæр йæ æвзаг йæ национ хæзна кæй у, хъахъхъæнын æй кæй хъæуы;
- ахуырдауты дзырдутæ æмæ грамматикон зонындзинæдтæ фæхъæздэгдæр кæныныл бакусын;
- дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл бакусын, скъоладзауты коммуникативон арæхстдзинæдтæ æмæ зонындзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын;
- литературон æвзаджы нормæтимæ базонгæ кæнын, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæныныл ахуыр кæнын.

Стандартты домәнтәм гәсгә арәзт программәтә әмә ахуыртә «филологи»-йә арәзт у ахәм уагыл.

Мадәлон әвзаг:

- 1) ныхасы хуызтәй (хъусын, кәсын, дзурын, фыссын) арәхстджындәрәй пайда кәныныл куыстмә,
- 2) әвзаджы ахадындынад адаймаджы интеллектуалон әмә сфәлдыстадон рәзты, ахуыры әмә хиуыл куысты бацамонынмә (бамбарын кәнынмә);
- 3) мадәлон әвзаджы коммуникативон-эстетикон гәнәнтәй пайда кәнынмә арәхсын;
- 4) әвзаджы тыххәй наукон әмә системон зонындзинәдтә раттынмә; әвзаджы хәйтты әмә иуәгты бастдынад бацамонынмә; лингвистикайы бындурон әмбарынадтә, әвзаджы иуәгты әмә сәйрагдәр грамматикон категоритә базонынмә;
- 5) дзырды алыхуызон әвзәрстытә (фонетикон, морфемон, дзырдарәзтон, лексикон, морфологион) дзырбәстыты әмә хъуыдыйәдты синтаксисон анализ, тексты иумәйаг әвзәрст бацамонынмә, пайда сә кәнынмә;
- 6) дзырдут хъәздыг кәныныл куыстмә; ныхасы уавәр әмә стильмә гәсгә, хъәугә грамматикон мадзәлттәй раст пайда кәнгәйә, хи хъуыдытә әргом кәныныл куыстмә;
- 7) әвзаджы сәйрагдәр стилистикон әмә лексикон-фразеологион фәрәзтәй, литературон әвзаджы нормәтәй (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион), ныхасы этикетон нормәтәй пайда кәнынмә арәхсын; дзургә әмә фысгә ныхас аразгәйә сә пайда кәнын зонынмә; хи ныхасы аивдынад әмә хъәздыгдынадыл кусынмә;
- 8) мадәлон әвзаг адәмы стырдәр хәзнатәй иу кәй у, уый әнкъарынмә; әвзаджы сыгъдәгдынад әмә культурамаә бәрнон цәстәй кәсынмә.

Программама гәсгә мадәлон әвзаг ахуыр кәныны фәстиуджытә сты ахәмтә:

Удгоймагон (личностные) фәстиуджытә:

- 1) ськоладзау хъуамә бамбара, ирон әвзаг ирон адәмы национ-культурон хәзна кәй у, уый; мадәлон әвзаджы ахадындынад стыр кәй у адаймаджы интеллектуалон әмә сфәлдыстадон гәнәнтә райрэзынән, удварн хъәздыгдәр кәнынән;
- 2) бамбарын ирон әвзаджы эстетикон нысаниуәг; рәзын кәнын мадәлон әвзагән аргъ кәнын, хи әвзагәй сәрыстыр уәвыны әнкъарәнтә; ирон әвзаг ирон адәмы стырдәр хәзнатәй иу кәй у, уый бамбарын; әвзаджы сыгъдәгдынад әмә культурамаә бәрнон цәстәй кәсын фәцәлх уәвын;
- 3) ныхас кәнгәйә, ирон әвзаджы дзырдут әмә грамматикон мадзәлттәй раст пайда кәнын; хи ныхасмаә хъус дарын.

Метәпредметон фәстиуджытә сты:

- ныхасы хуызтәй пайда кәнынмә арәхсын: хорз әмбарын дзургә әмә фысгә ныхасы мидис (ныхасы сәр, тексты темә, сәйраг хъуыды; сәйраг әмә уәләмхасән информаци);
- стилистикон әгъдауәй әмә сә жанртәм гәсгә алыхуызон чи у, ахәм тексттә кәсын зонын (әвзаргә каст, әмбаргә каст әмә әнд.);
- бакаст әрмәгәй (Интернетәй, дзыллон информацион фәрәзтәй, ахуырадон компакт-дисктәй) хъәугә информаци равзарын зонын, алыхуызон дзырдуттәй пайда кәнынмә арәхсын;
- арәхсын темәмаә гәсгә әрмәг сәмбырд кәнынмә, раст фәткыл әй равәрынмә; хибарәй хъәугә информаци ссарынмә;
- алыхуызон текстты мидис кәрәдзиуыл барын, сә стилистикон әмә әвзаджы хицәндынадтә иртасын;
- текст хи ныхәстәй радзурынмә, текстән пълан бацәттә кәнынмә, конспект ныффыссынмә, аннотаци бацәттә кәнынмә;
- ныхасы уавәрмә гәсгә аразын, сә функционалон хуызтә, стилистикон ахуырст әмә жанртәм гәсгә алыхуызон чи сты, ахәм тексттә;
- тексты арәзтмә хъус даргәйә, хи хъуыдытә фысгә әмә дзургә ныхасы хуызы әргом кәнынмә;

- монологон ныхас (таурæгъ, æрфыст, тæрхон) аразынмæ; диалогон ныхасæй пайда кæнынмæ;
- хи ныхас аразын литературон æвзаджы орфоэпион, лексикон, грамматикон, стилистикон нормæтæм гæсгæ; фысгæ ныхасы пайда кæнын орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæй (нормæтæй);
- дзургæйæ ныхасы этикетон нормæтæм хъус дарын;
- ахуырты рæстæг хи ныхасы хъæд æмæ мидисмæ хъус дарын зонын, хи ныхасы рæдыдтытæ раст кæнынмæ арæхсын; хи арæст тексттæ редакци кæнын зонын;
- ахуырты (урокты) рæстæг æмгæртты 'хсæн раныхас кæнынмæ арæхсын; арæхсын чысыл доклад кæнæ рефераты мидис раргом кæнынмæ; диспутты æмæ быцæуты архайын зонын, хи хъуыдыйы растдзинад бафидар кæнынмæ арæхсын.

Предметон фæстиуджытæ сты:

- 1) æвзаджы сæйраг функцитæ иртасын; ирон æвзаджы паддзахадон нысаниуæг цæй мидæг ис, æвзаг æмæ адæмы культурæйы бастдзинад цы нысан кæны, мадæлон æвзаджы ахадзындзинад адæймаджы царды;
- 2) ирон æвзаджы наукон бындуртæ; ирон æвзагзонынады хæйттæ æмæ иуæгтæ, сæ бастдзинад;
- 3) лингвистикæйы бындурон æмбарынадтæ: лингвистикæ æмæ йæ сæйраг хæйттæ; æвзаг æмæ ныхас, дзургæ æмæ фысгæ ныхас; монолог, диалог æмæ сæ хуызтæ; ныхасы уавæр; хуымæтæг ныхасы, наукон, публицистикон, официалон-хъуыддаджы стильтæ; аив литературæйы æвзаг, ныхасы функционалон хуызтæ (таурæгъон, æрфыстон, тæрхон), текст, текстты хуызтæ; æвзаджы сæйраг иуæгтæ, сæ 'ууæлтæ æмæ хицæндзынадтæ, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын;
- 4) ирон æвзаджы лексикæ æмæ фразеологийы нормæтæ зонын, ирон литературон æвзаджы нормæтæ (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион) зонын, ныхасы этикетон нормæтæ зонын, раст сæ пайда кæнын;
- 5) æвзаджы сæйраг иуæгтæ æмæ грамматикон категоритæ зонын, иртасын сæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæнын;
- 6) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) зонын, дзырdbаст æмæ хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст, текстты иумæйаг æвзæрст кæнынмæ арæхсын;
- 7) лексикон æмæ грамматикон синонимтæ иртасын, хи ныхасы мидæг сæ пайда кæнын зонын;
- 8) мадæлон æвзаджы эстетикон функцитæ иртасын, аивадон литературон уацмысы текст æвзæргæйæ, ныхасы эстетикон ахуырст иртасын зонын.

Скъоладзауты арæхстдзынадтæ (компетенцитæ):

Коммуникативон компетенци (арæхстдзынад) амонь, цæмæй скъоладзаутæ арæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ арæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзынад (компетенци) – зонын мадæлон æвзаджы наукон бындуртæ, ирон литературон æвзаджы нормæтæ; бакусын дзырдуат хъæздыг кæныныл, райсын грамматикон зонындзынадтæ; æвзаджы иуæгтæн анализ кæнынмæ арæхсын, æвзаджы дзырдæттæй пайда кæнын зонын.

Культурæамонынады (культуроведческая) компетенци – ирон æвзаг ирон адæмы культурæимæ зонгæ кæныны фæрæз кæй у, уый æнкъарын; æвзаджы бастдзинад истори æмæ адæмы культурæимæ зонын, ирон ныхасмы этикетон нормæтæ зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын

Программамæ гæсгæ, фыццаг хуызы арæхстдзынадтæ (*коммуникативон арæхстдзынадтæ*) скъоладзаутæм райрæздзысты, ныхасы рæзтыл бæлвырдæй чи фæзыны, уыцы фарстатæ ахуыр кæнгæйæ. Уыдон сты: «Ныхас æмæ йæ хуызтæ», «Ныхасы архæйдтытæ», «Текст», «Æвзаджы функционалон хуызтæ».

Æвзагон æмæ лингвистикон архстдзинадтæ райрæздзысты æвзаджы хæйттæ «Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинадтæ», «Фонетикæ æмæ орфоэпи», «Графика», «Морфемикæ æмæ дзырдарæст», «Лексикологи æмæ фразеологи», «Морфологи», «Синтаксис», «Ныхасы культурæ», «Растфыссынад: орфографи æмæ пунктуаци» ахуыр кæнгæйæ.

Æвзаджы фæрцы адамы культураимæ базонгæ уæвынæн æххуыс у программæйы хай «Æвзаг æмæ культурæ», кæцыйы фæрцы æргомгонд цæудзысты æвзаджы бастдзинадтæ истори æмæ адамы культураимæ.

8 -æм къласы курсы программæ баст у хуымæтæг хъуыдыйады хуызтæ æмæ пунктуацимæ, ома, синтаксисимæ, фæлæ æнæмæнгæй зæрдыл сæрлæууын кæнын хъæуы, раздæр цы сæрмæг ахуыр кодтой, уый. Синтаксис сæнгом баст цæудзæн, раздæр цы зонындзинæдтæ райстой, уыдонимæ (зæгъæм, номдарты нымæц зрдыл сæрлæууынц, уыдон ахуыргæнгæйæ, хъуыдыйады фæстæ сæрхæцæн нысæнттæ зæрдыл сæрлæууын кæнын хъæуы, хъуыдыйадтæ сæ загъды нысанмæ гæстæ цавæртæ всыйынц, уый ахуыргæнгæйæ с.а.д.). Синтаксис ахуыргæнгæйæ уæрæхдæргонд цæудзæн, скъоладзаутæ райдайæн скъолайы пунктуацийы сæгъдæуттæй цы базыдтой, уыдон. Фæлæ уыцы куыст кæнгæйæ зынгæ бынат ахсы грамматикон сæвæрст.

Цæмæй скъоладзаутæ раст, сæнæ рæдыдæй фыссын базоной, уый тыххæй пайда кæнын хъæуы, уыцы хъуыддаджы сæ ахадзындзинад хуыздæр кæмæн уыдзæнис, ахæм фæлтæрсæнтæй, сæнæхъæн тексттæй, хицæн хъуыдыйæдтæй, стæй хицæн дзырдтæй дæр. Уыцы фæлтæрсæнтæ хъуамæ сæххуыс кæной скъоладзаутæн грамматикон сæгъдауæй хуыздæр бамбарын сæмæ базонынæн.

Æрхæцæн нысæнттæ раст сæвæрын базоныны тыххæй скъоладзаутæн хъуамæ лæвæрд цæуа равзарынмæ алыхуызон хъуыдыйæдтæ. Хъуамæ сæ ахуыргæнгæйæ сахуыр кæна, дзырдты хæн цы бастдзинæдтæ ис, уыдон иртасы, вазыгджын хъуыдыйады мидæг хуымтæг хъуыдыйадты сæхæн бастдзинадтæ раргом кæнын. Скъоладзауты сахуыр кæнын хъæуы, цæмæй сæнæ искæй сæххуысæй зоной хъуыдыйад кæнæ дзырды фонетикон, морфологион, синтаксисон сæмæ пунктуацион сæвæрсттæ. Синтаксисыл кусгæйæ 8 –æм архайдзынæн тексты анализ фидар кæнын.

Сæйраг домæнтæ 8- къласы скъоладзауты зонындзинæдтæм.

Скъоладзаутæ хъуамæ **зоной**, 8- къласы сæвæгæй цы сæрмæг сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæр раиртæсттæ, орфографион сæгъдæуттæ, зоной сæ дзусæппытæ бафидар кæнын хъæугæ дæнцæгтæй.

Ахуыры азы кæронмæ арæхсой:

- цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон дзырдты агурын сæмæ сæ сæмбарын кæнынмæ;
- сæрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйадты раст сæвæрын сæмæ сæ бамбарын кæнынмæ;
- хуымæтæг иувæрсыг сæмæ дывæрсыг хъуыдыйадтæ, хъуыдыйадтæ комкоммæ ныхасимæ синтаксисон сæвæрст кæнын;
- хуымæтæг иувæрсыг сæмæ дывæрсыг хъуыдыйадтæ аразын;
- хъуыдыйадты сæмхуызон сæмæ иртæстгонд уæнгтæ, бавæргæ дзырдтæ сæмæ хъуыдыйæдтæ, сидæнтæ кæм уа, ахæм вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын;
- ныхасы мидис сæмæ стильтæм гæстæ синтаксисон омонимтæй пайда кæнын
- вазыгджын пълан аразынмæ;
- нывæцæны темæйæ сæрмæг сæрæмбырд кæнын зонин, йæ темæ сæмæ йын йæ сæйраг хъуыды хынцгæйæ;
- скъоладзаутæн сæхи фыст текстты сæвæдгы аивдзинад бæстон кæнынмæ.

8 къласы ирон æвзаджы программæйы мидис.

Синтаксис. Пунктуаци.

Дзырдбаст. Дзырдбасты нысаниуæг. Дзырдбасты тыххæй 5-æм къласы рацыд æрмæг сфæлхат кæнын. Домгæбастдзинады хуызтæ ирон æвзаджы.

Домгæбастдзинады хуызтæ ирон æвзаджы: æмарæзт æмæ æфтыдад.

Хуымæтæг хъуыдыйад.

Хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Дзырдты рæнхъæвæрд ирон æвзаджы . Лирикон цавд. Дзырдты рæнхъæвæрды синтаксисон æмæ стилистикон нысаниуæг

Дывæрсыг хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сæйрат. Сæйраты арæзт.Сæйраты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.

Зæгъинаг. Зæгъинаджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын зæгъинагтæ. Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн.

Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ. фæрссаг уæнгты æмбарынад, сæ хуызтæ. Фæрссаг уæнгты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.

Æххæстгæнæн. Æххæстгæнæны хуызтæ ирон æвзаджы. Æххæстгæнæнджы нысаниуæг. Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æххæстгæнæны бынат хъуыдыйады.

Бæрæггæнæн. Бæрæггæнæны нысаниуæг. Бæрæггæнæны бастдзинад бæрæггæнинаг дзырдимæ. Бæрæггæнæн бæрæггæнинаг дзырдтимæ иу цавдимæ кæсын зонын. Æмхасæн. Æмхасæн куыд бæрæггæнæны хицæн хуыз. Æрхæцæн нысанттæ æмхасæнимæ.

Фадатон дзырдтæ. Фадатон дзырдты нысаниуæг, сæ бастдзинад зæгъинагимæ. Афоны æмæ бынаты фадаты дзырдты нысаниуæг. Архайды хуызы фадат. Архайды хуыз æвдисæг фадатон дзырдтæ.

Æфсоны æмæ нысаны фадæттæ. Æфсоны æмæ нысан æвдисæг фадаты дзырдтæ. Фадатон дзырдты бастдзинад зæгъинагимæ, сæ бынат хъуыдыйады.

Хуымæтæг иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдты нысаниуæг, сæ хуызтæ. Бæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад Æбæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад. Æнæцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад. Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйад. Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйады арæзт, сæ сæйрагдæр нысан ныхасы мидæг.

Æнæххæст хъуыдыйæдтæ

Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдты хицæндзинадтæ. Æххæст хъуыдыйады арæзт. Æнæххæст хъуыдыйад æмæ иувæрсыг хъуыдыйæдты хицæндзинадтæ. Æнæххæст хъуыдыйæдты хуызтæ. Тире æнæххæст хъуыдыйады. Æнæххæст хъуыдыйæдты контексты. Диалогон æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Ныхасы уавæртæм гæсгæ сæвзæргæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Тире æнæххæст хъуыдыйады æвæрыны æгъдауттæ.

Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Æмхуызон уæнгты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнты æмбарынад, сæ хицæндзинадтæ, хъæлæсы уагæй сæ хицæн кæнын. Æмхуызон уæнгты бастдзинад иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихон бæттæгты фæрцы. Æмхуызон уæнгты бастдзинад хъæлæсы уагæй (иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихгæнæг интонаци). Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ. Иугæнæг дзырды нысаниуæг, йæ бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысанттæ хъуыдыйады уæнгтимæ. Дыстæлф æмæ тире хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтимæ. Къæдзыг хъуыдыйады æмхуызон уæнгты 'хсæн.

Сидæн. Сидæны нысаниуæг. Сидæны тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.Цыбыргонд æмæ даргъгонд сидæнтæ. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысанттæ сидæнтимæ.

Бавæргæ дзырдтæ. Бавæргæ хъуыдыйæдтæ. Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдты нысаниуæг, ныхасы мидæг сæ раст пайда кæнын. Æрхæцæн нысанттæ бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтимæ,хъæлæсы уагæй сæ раст кæсын.

Хъуыдыйæдтæ æвастхъæртимæ. Æвастхъæрты нысаниуæг хъуыдыйæды. Æрхæцæн нысæнттæ æвастхъæртимæ, дзургæ сæ хъæлæсы уагæй раст кæсын.

Хъуыдыйæдтæ иртастгонд фæрссаг уæнгтимæ. Иртастгонддзинады æмбарынад. Иртастгонддзинад синтаксисон синонимæй ивынмæ арæхсын. Иртастгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ. Иртастгонд бæрæггæнæнтæ. Ныхасы мидæг сæ пайда кæнын, раст хъæлæсы уагæй сæ кæсын. Иртастгонд фадатон дзырдтæ. Ныхасы мидæг сæ пайда кæнын, раст хъæлæсы уагæй сæ кæсын. Æрхæцæн нысæнттæ иртастгонд фадатон уæнгтимæ.

Бæлвырдгæнæг иртастгонд уæнгтæ. Хъуыды бæлвырдгæнæг дзырдтæ. Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы сæ раст пайда кæнын, интонаци æмæ сæ æрхæцæн нысæнттæй раст хицæн кæнын.

Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас. Комкоммæ ныхасы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Комкоммæ ныхас аразыныл фæлтæрын. Фæрссаг ныхас. Комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас саразын. Фæрссаг ныхасы аразыны грамматикон фæрæзтæ. Фæрссаг ныхас аразыныл фæлтæрын. Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасимæ.

Цитатæ. Æрхæцæн нысæнттæ цитатæимæ.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацион технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,
- уацмыстæм иллюстраци,
- амонан литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ: *тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложени.*

Контролы формæтæ

- индивидуалон
- къордæй
- фронталон

Контролы хуызтæ

- развæлгъау
- æрвылбон
- тематикон
- контролон

Урочыты хуызтæ:

- урок-ног æрмæг амынд
- урок-практикон куыст
- уроки-хъазт
- компьютерон уроки

- урок -къодты куысты формæ
- ныхасы рæзты куыст
- интеграцигон урок

Технологитæ:

- традицион технологи;
- архайды технологитæ;
- иннæ предметты бастдинадимæ

Кусæн программаæ цæттæгонд у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукаейы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программа 1-11 кълæстæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2021. – 76 ф.).

Къæлиндарон-тематикон пъланы бæрæггонд æрцыдысты канд æвзаджы темæтæ нæ, фæлæ ныхасы темæтæ дæр, 8-æм къласы ирон æвзаджы чиныджы куыд лæвæрд сты, афтæмæй (Ирон æвзаг: ахуыргæнæн чиныг 8 къласæн / Дзасохты Ф. - Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2021. – 192ф.)

№	нымæц	Урочы темæ	сах	Урочы хуыз	Ахуыры фæстиуджытæ (ФПАС-мæ гæсгæ)			Ахуырадон архæйдтытæ
					Предметон	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Удгоймагон	
1.		5-7 кълæсты цы æрмæг базыдтой, уый зæрдыл æрлæууын кæнын	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Æрдзурын мадæлон æвзаджы ахадындынадыл адæймаджы царды, ныхас æмæ æвзаджы хицæндзинадтыл,.	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Мадæлон æвзаджы ахадындынад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ (сочинени-хæдзармæ куыст)
		<i>Синтаксис.</i> <i>Пунктуаци.</i>	1		Бацамонын дзырдбасты	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом	Ирон лексикаейы хъæздыгдынад	Рацыд æрмæджы

2.		<p>Дзырдбаст.</p> <p>Дзырдбасты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.</p> <p>Дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзтмæ гæсгæ</p> <p>«Афæдзы афонтæ»</p>	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	хицæндзинæдтæ, дзырдбаст аразыны мадзæлттæ	<p>кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ.</p> <p>Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын.</p> <p>Базонаен: æвзаджы æмбарынаедтæ зæрдыл æрлæууын кæнын</p>	æнкъарын	<p>фæдыл беседа;</p> <p>индивидуал он бафарст;</p> <p>фронталон бафарст</p>
3.		<p>Бастдзинады хуызтæ дзырдбасты.</p> <p>Æмарæст.</p> <p>Æфтыдад.</p> <p>«Фæззæг»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын дзырдбасты хицæндзинæдтæ, дзырдбаст аразыны мадзæлттæ	<p>Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ.</p> <p>Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын.</p> <p>Базонаен: æвзаджы æмбарынаедтæ зæрдыл æрлæууын кæнын</p>	Эстетикон æнкъарæнтæ рæзын кæнын	<p>Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст.</p> <p>Къордты куыст, индивидуал он куыст</p>
4.		<p>Хуымæтæг хъуыдыйад.</p> <p>Хуымæтæг хъуыдыйады интонаци.</p> <p>Логикон цавд.</p> <p>«Райгуырæн бæстæ»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын хъуыдыйады хуызтæ сæ загъды нысан æмæ интонацимæ гæсгæ	<p>Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ.</p> <p>Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын.</p> <p>Базонаен: æвзаджы æмбарынаедтæ зæрдыл æрлæууын кæнын</p>	Ирон лексикайы хъæздыгдзинад æнкъарын	<p>Синтаксисон æвзæрстытæ, сфæлдыстадон куыстытæ</p>
5.		<p>Хуымæтæг хъуыдыйад.</p>	1	Комбинарон урок ныхасы рæзтыл	Бацамонын дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ	Рацыд æрмæджы фæдыл

		<p>Дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг хъуыдыйады.</p> <p>«Æрдз нæ дарæг»</p> <p>Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый.</p>		<p>куысты элементтим æ</p> <p>Фæлхат кæныны урок</p>	хъуыдыйады.	<p>кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ.</p> <p>Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын.</p> <p>Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын</p>	разæнгард кæнын	<p>беседæ; индивидуал он бафарст; фронталон бафарст</p>
6.		Изложени	2				<p>Фыдыбæстæ æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын</p>	<p>Рацыд æрмæг бафидар кæныны тыххæй фыссæм нывæцæн</p>
7.		<p>Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сæйрат æмæ зæгъинаг. Хъуыдыйады грамматикон бындур.</p> <p>« Адæм æмæ æрдз»</p> <p>Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сæйраты арæзт.</p> <p>«Нæ ирон æгъдæуттæ»</p>	1	<p>Ног æрмæг амонаны урок</p>	<p>Бацамонын хъуыдыйады сайраг уæнгтæ, базонгæ кæнын хъуыдыйады грамматикон бындуримæ</p>	<p>Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ.</p> <p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын.</p> <p>Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.</p>	<p>Мадæлон æвзаджы аивдзинад æнкъарын; орфографион нормætæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын</p>	<p>Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддз инад бæрæг кæнын</p>

8.		<p>Зæгъинаг. Зæгъинаджы хуызтæ. Хуымæтæг мивдисæгон зæгъинаг. Амад мивдисæгон зæгъинаг. Зæгъинаджы хуызтæ. Амад номон зæгъинагтæ</p> <p>«Зæххыл кад дæр ис æмæ цард дæр»</p> <p>«Уæздан æгъдауджын лæджы хонынц»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын хъуыдыйады сайраг уæнгтæ, базонгæ кæнын хъуыдыйады грамматикон бындурымæ	<p>Коммуникативон: искай ныхасмæхъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон:хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонаен: æвзаджы æмбарынаедтæ зæрдыл æрлæууын кæнын</p>	Эстетикон æнкъарæнтæ рæзын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст.Къор дты куыст, индивидуал он куыст
9.		Контролон диктант	1	Рацыд æрмæг фæлхат кæнын		<p>Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон:хи рæдыдтытæ раст кæнын хи архæйдтытæн аргъ кæнын. Базонаен: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.</p>		
10.		Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын тире æвæрыны æгъдæуттæ.	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ	Фыдыбæстæ, мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын	Рацыд æрмæг сфæлхат

		æхсæн. «Ирон культурæ» Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый		Рефлекси		уавæрма гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыгæм хъус дарын. Базонаен: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын		кæнын, фæцалх кæнын грамматико н æмбарынад тæй ныхасы мидæг пайда кæныныл
11.		<i>Хъудыйады фæрссаг уæнгтæ</i> æххæстгæнæн. Йæ нысаниуæг. «æвзæгт æ. Культурæ»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бакусын хъуыдыйады фæрссаг уæнгтыл,. æххæстгæнæныл	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрма гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонаен: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгард кæнын	Синтаксисо н æвзæрстыт æ. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддз инад бæрæг кæнын. Къордты куыст. Сфæлдыста дон куыстытæ.
12.		Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æххæстгæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фæбæрæг кæнынц, уыдонимæ «Удварны æууæлтæ»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынадтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрма гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонаен: хи ныхас раст рацаразын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындзианд рæзын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ, предметы æрфыст цæттæ кæнын

13.		<p>Бæрæггæнæн. Цавæр ныхасы хæйттæ вæййынц бæрæггæнæнтæ. Бæрæггæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фæбæрæг кæнынц, уыдонимæ.</p> <p>2 урочы</p> <p>«Удварны æууæлтæ»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрстытæ.	<p>Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон:хи рæдыдтытæ раст кæнын, хи архæйдтытæн аргъ кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынаедтæ зæрдыл æрлæууын кæнын</p>	Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст	Синтаксисо н æвзæрстыт æ. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддз инад бæрæг кæнын. Къордты куыст. Сфæлдыста дон куыстытæ.
14.		<p>Æмхасæн</p> <p>«Удварны æууæлтæ»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	æрхæцæн нысæнттæ æмхасæнимæ	<p>Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон:хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæутæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хибарæй архайын, хи архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын</p>	Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст	Тексты пунктуацио н анализ. Хъуыдыйæд тæ æмхасæнти мæ æвзарын.
15.		Нывæцæн	1	Ныхасы рæзтыл куыст. Публицисто н тексты арæзт.				
16.		<p>Фадатон дзырдтæ. Афоны фадат. Бынаты фадат.</p> <p>«Чиныг зонындзинаедты</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын фадатон дзырдты хуызта	<p>Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон:хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæутæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хибарæй архайын, архæйдтыты</p>	Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст	Къордты куыст. Сфæлдыста дон куыстытæ.

		къæбиц»				хæрзхъæддзинад бæрæг кæнын		
17.		Фадатон дзырдтæ. Архайды хуызы фадат. Æфсоны фадат. Нысаны фадат. «Нæ истори, нæ рагфыдæлтæ» Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый	1	Ног æрмæг амоныны урок Рефлекси	Бацамонын фадатон дзырдты хуызта	Коммуникативон: къорды кусынмæ арæхыныл кусын. Регулятивон: хи архæйдтытæ æмæ къорды уæнгты архæйдтытæн фæтк аразын. Базонæн: вазыгджын хъуыдыйады арæзт, хуымæтæг хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ æнкъарын	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгард кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ. Вазыгджын хъуыдыйæдтæй пайда кæнгæйæ, цардæй ист цауы тыххæй дзурын
18.		Диктант	1		Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынадтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл	Коммуникативон: ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ иумæ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архæйдтытæн фæтк аразын, раст сæ кæнын, сæ фæстиуджытæ равзарын зонын Базонæн: комкоммæ ныхас цы хъуыдыйæдты ис, уыдоны арæзт æмбарын, ахæм хъуыдыйад саразын зонын.		
19.		<i>Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ.</i> Иувæрсыг хъуыдыйæдты дыууæ къорды. «Удварны æууæлтæ»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Лæмбынагдар æрлæууын иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтыл	Коммуникативон: ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ иумæ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архæйдтытæн фæтк аразын, раст сæ кæнын, сæ фæстиуджытæ равзарын зонын Базонæн: комкоммæ ныхас æмæ	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындзианд рæзын кæнын	Фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Кæрæ дзийы куыстыты хæрзхъæддзинад бæрæг кæнын

						диалогон ныхасы арэст æмбарын, диалоджы архайын зонын		
20.		Бæлвырдцæсгомо н иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. «Райгуырæн зæххы ад»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бакусын бæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтыл	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ; мадæлон æвзаджы аивгæнæн мадзæлттæй пайда кæнгæйæ, монологон ныхас аразын. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаæн хъæутæ дзырдтæ ссарын. Базонаæн: хи ныхас раст рапаразын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын.Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст.	Фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхъæддз инад бæрæг кæнын
21.		Æбæлвырдцæсго мон иувæрсыг хъуыдыйæтæ. «Нæ фыдæлты хæзна»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бакусын æбæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтыл	Коммуникативон; фарстытæ авæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй раварын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын. Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст	Къордты куыст. Сфæлдыста дон куыстытæ.
22.		Иумæйагцæсгомо н иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. «Æмбисондхæсс æг-зондамонæг»	1	Урок- практикум	Бакусын иумæйагцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтыл	Коммуникативон; хи хъуыдытæ æргом кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй раварын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын. Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст	Фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхъæддз инад бæрæг кæнын
23.		Æнаæцæсгомон иувæрсыг	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бакусын æнаæцæсгомон иувæрсыг	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхъæддзинадыл кусын. Регулятивон:	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын. Ныхасы темæйы	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы

		хъуыдыйæдтæ. «Нæ лымæн цæрагойты дуне»			хъуыдыйæдтыл	ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонаен: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдауттæм æмбаргæйæ хъус дарын	бындурыл бакæнын хъомыладон куыст	рæзтыл куыстытæ; тексты анализ
24.		Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. «Нæ рагфыдæлты цард»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бакусын номхуындон иувæрсыг хъуыдыйæдтыл.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонаен: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдауттæм æмбаргæйæ хъус дарын	Хи дзырдут фæхъæздгæдæр кæнынмæ тырнын	Къордты куыст, индивидуал он куыст
25.		Иувæрсыг хъуыдыйæдтæй цы базыдтам, уый бафидар кæнын. «Удварны æууæлтæ» Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын		Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен: дзырдуттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад рæзын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ; тексты анализ
26.		Изложени	2	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын				
27.		Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ. «Удварны хæзнатæ»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бакусын æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтыл.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен: дзырдуттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	. Сфæлдыста дон куыстытæ.

28.		<p>Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ</p> <p>Хъуыдыйады æмхуызон уæнгты тыххæй æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.</p> <p>«Мæ райгуыраен хъæу»</p>	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, хиныхасы мидæг рацыд æвзаджы иуæгтæй пайда кæныныл ахуыр кæнын; рæдыдтытæ раст кæныныл архайын	<p>Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын.</p> <p>Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын.</p> <p>Базонæн: дзырдуеттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.</p>	Хи дзырдуат фæхъæздыгдæр кæнынмæ тырнын	Сфæлдыста дон куыстытæ.
29.		<p>Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ</p> <p>«Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бакусын хъуыдыйады æмхуызон уæнгтыл	<p>Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын.</p> <p>Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын.</p> <p>Базонæн: æфсоны-фæстиуæджы ахастытæ æргом кæнын; текст-тæрхон аразын.</p>	Хи дзырдуат аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ
30.		<p>Бæттæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.</p> <p>«Удварны хæзнатæ»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынаедтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл	<p>Коммуникативон; фæрстытæ æварын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын.</p> <p>Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын.</p> <p>Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй раварын.</p>	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындзианд рæзын кæнын	Синтаксисон æвзæрстытæ. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддз инад бæрæг кæнын. Къордты куыст. Сфæлдыста дон куыстытæ.
31.		Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ.	1	Урок-беседæ	Бацамонын æмхуызон æмæ алыхуызон	<p>Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын.</p> <p>Регулятивон:</p>	Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст, тексттæн	Сфæлдыста дон куыстытæ. Къордты

		«Удварны хæзнатæ» «Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»			бæрæггæнæнтæ	ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдзæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	монон-эстетикон æгъдауæй аргъ кæнын.	куыст.
32.		Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ. Æрхæцæн нысæнттæ иугæнæг дзырдтимæ. «Мæргъты цардæй» Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый.	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдты æрхæцæн нысæнтты æгъдауттæ	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй раæрын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ
33.		Контролон диктант	1	Рефлекси		Коммуникативон: къорды кусын; хи æмæ искæй ныхас раст кæнын. Регулятивон: къорды ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдзæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хибарæй архайын, хи архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын	Къордты куыст, индивидуал он куыст
34.		<i>Сидæнтæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвæстхæртæ</i> Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ. Æрхæцæн	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын сидæны тыххæй æмбарынад, сидæны бынат хъуыдыйады	Коммуникативон: хи æмæ искæй ныхас раст кæнынын архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: анализ и синтез кæнын; хи		

		<p>нысæнттæ сидæнтимæ.</p> <p>«Удварны æууæлтæ»</p>				<p>архæйдтыты рефлeкси; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.</p>		
35.		<p>Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйæдты сидæнтимæ.</p> <p>«Æрдз Хуыцауæй адæймагыл фæдзæхст у»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын сидæны бынат хъуыдыйады.æрхæц æн нысæнтты æвæрыны фæтк.	<p>Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.</p>	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындзианд рæзын кæнын	Сидæнтимæ хъуыдыйæд тæ аразын
36.		<p>Бавæргæ арæзтытæ. Æрхæцæн нысæнттæ бавæргæ арæзтытимæ.</p> <p>«Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын бавæргæ арæзтытæ,æрхæцæн нысæнтты æвæрыны фæтк.	<p>Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон:хи хъуыдытæ раггом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.</p>	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ, предметы æрфыст цæттæ кæнын

37.		<p>Бахæсгæ арæзтытæ. Æрхæцæн нысæнттæ бахæсгæ арæзтитимæ.</p> <p>«Дун-дуне-нæ алфæмблай»</p> <p>Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок Фæлхат кæныны урок	Бацамонын бахæсгæ арæзтытæ, æрхæцæн нысæнтты æвæрыны фæтк.	<p>Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй раварын.</p>	Къорды кусынмæ разæнгард кæнын	Къордты куыст, индивидуал он куыст
38.		Нывæцæн	1			<p>Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн:хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй раварын.</p>	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын	
39.		<p>Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ.</p> <p>«Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»</p>	1	Комбинарон урок	Бацамонын бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ	<p>Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон</p>	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ

						æгъдауæй равæрын.		
40.		<p>Рацыд æрмæг бафидар кæнын.</p> <p>«Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ</p> <p>Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый »</p>	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарындтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл	<p>Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн цы æвзаджы иуæгтæ хъæуы, уый æмбарын, равзарын сæ зонын</p> <p>Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын</p> <p>Базонæн: иумæйаг æмæ сæрмагонд номдарты ахадындзинад æмбарын</p>	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ. Иумæйаг æмæ сæрмагонд номдартæй пайда кæнгæйæ, цардæй ист цауы тыххæй таурæгъон текст аразыныл кусын.
41.		<p><i>Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ</i></p> <p>Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарынад.</p> <p>«Æрдз Хуыцауæй адæймагыл фæдзæхст у!»</p>	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын хъуыдыйады иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарынад.	<p>Коммуникативон: искаей ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ.</p> <p>Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын</p> <p>Базонæн: æвзаджы æмбарындтæ зæрдыл æрлæууын кæнын</p>	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинæдтæ исынмæ тырнын	<p>Синтаксисон æвзæрстытæ.</p> <p>Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.</p> <p>Къордты куыст. Сфæлдыстадон куыстытæ.</p>
42.		<p>Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ.</p> <p>«Удварны</p>	1	Урок-балц	Фæцалх кæнын иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ иртæстгонд æмхасæнтæ кæрæдзийæ	<p>Коммуникативон:искаей ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ.</p> <p>Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ</p>	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын	Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын

		миниуджытæ»			иртасыныл	бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен: æвзæджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын		
43.		Иртæстгонд фадатон дзырдтæ. «Æрдз æмæ адæймаджы' хсæн гармон (бастдзинад) Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый.	1	Урок- практикум	Бацамонын хъуыдыйады иртæстгондфадатон дзырдтæ Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынадтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл	Коммуникативон: искай ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен: иртæстгонд уæнгтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинадтæ исынмæ тырнын	Дидактикон хъæзт; дзырдбыдт æ æххæст кæнын; тексты анализ Морфологи он æвзæрстыт æ; дзырдбæсты тæ æмæ хъуыдыйæд тæ аразыныл куыст
44.		Контролон диктант	1	Рефлекси				
45.		<i>Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас</i> Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас. «Æрдз на дарæг»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Равзарын тексты хуызтæ, æрфыстон тексты æууæлтæ; бацæттæ кæнын текстмæ хæстæг изложении фыссынмæ	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонаен: хи ныхас раст рацаразын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ разæнгарддзинад	Текстæн пылан аразыныл куыст; пыланмæ гæсгæ текст хи ныхæстæй радзурын; хи текст фыссын
46.		Æрхæцæн нысæнттæ	1	Ног æрмæг амоныны	Бацамонын комкоммæ ныхасы æрхæцæн нысæнтты	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн пайда кæныныл	Хибарæй кусынмæ, хибарæй	Къордты куыст, индивидуал

		комкоммæ ныхасы. «Удварны миниуджытæ»		урок	æвæрыны фæтк	архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен: æвзагон хицæндзинæдтæ иртасын	зонындзинæдтæ исынмæ тырнын	он куыст
47.		Диалог. Цитатæ. Æрхæцæн диалог æмæ цитатæйы «Удварны миниуджытæ»	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын диалог, цитатæ, æрхæцæн нысæнты æвæрыны фæтк	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен: æвзагон хицæндзинæдтæ иртасын	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын	Тексты анализ; темæмæ гæсгæ æнцойгæнæ н схематæ æмæ таблицæтæ цæттæ кæнын
48.		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый	1	рефлекси	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынадтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын, искай хъуыдытæм хъусын, аргъ сын кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын. Базонаен: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын	Морфологи он æвзæрстыт æ; интернет æрмæгимæ кусын

Фиппаинæгтæ: 1. Къæлиндарон-тематикон пылан хуызæгæн лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ йæм алы ахуыргæнæгæн дæр йæ бон у ивддзинæдтæ бахæссын. Урокты хуызтæ, практикон куысты хуызтæ, УАА урочы, информацион ахуырадон фæрæзтæ алчи дæр фыссы йæхимæ гæсгæ, урочы цæмæй пайда кæны, уый хынцгæйæ. Хицæн скъолаты ирон æвзаг ахуыр кæнынæн алыхуызон сахæттæ лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ ахуыргæнæджы ивддзинæдтæ бахæссын бахъæудæн сахæтты нымæцмæ дæр.

1. Къæлиндарон-тематикон пылан хуызæгæн лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ йæм алы ахуыргæнæгæн дæр йæ бон уивддзинæдтæ бахæссын. Урокты хуызтæ, куысты хуызтæ УАА урочы, информацион ахуырадон фæрæзтæ алчи дæр фыссы йæхимæ гæсгæ, урочы цæмæй пайда кæны, уый хынцгæйæ.

2. Къæлиндарон-тематикон пыланмæ гæсгæ 5-æм къласы фысгæ куыстыты нымæц у ахæм:

диктанттæ – 4

изложенитæ – 2

сочиненитæ – 2

Фысгæ куыстытæ дæр лæвæрд цæуынц хуызæгæн: ахуыргæнæгæн йæ уавæртæм æмæ скъоладзауты зонындзинæдтæм гæсгæ йæ бон у сæ нымæцмæ ивддзинæдтæ хæссын.